

Vlaams
Parlement

ingediend op **182** (2019-2020) – Nr. 1
9 januari 2020 (2019-2020)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Hannes Anaf

over het Vlaams Energie- en Klimaatplan
2021-2030

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Carina Van Cauter.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;

Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;

Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel;

Gwenny De Vroe, Carina Van Cauter;

Johan Danen, Mieke Schauvliege;

Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;

Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;

Robrecht Bothuyne, Lode Ceyssens;

Willem-Frederik Schiltz, Bart Tommelein;

Chris Steenwegen, Tine Van den Brande;

Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door de minister	4
2. Vragen en opmerkingen van de leden	5
2.1. Tussenkoms van Chris Steenwegen.....	5
2.2. Tussenkoms van Johan Danen	5
2.3. Tussenkoms van Hannes Anaf	6
2.4. Tussenkoms van Mieke Schauvliege	6
2.5. Tussenkoms van Sam Van Rooy	7
2.6. Tussenkoms van Andries Gryffroy	7
2.7. Tussenkoms van Robrecht Bothuyne	8
2.8. Tussenkoms van Leo Pieters.....	9
3. Antwoorden van de minister	9
4. Aanvullende vragen en antwoorden	11
Gebruikte afkortingen	14
Bijlagen: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie hield op 18 december 2019 een gedachtewisseling over het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 met Zuhal Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.

Het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030, de nota aan de Vlaamse Regering hierover, het advies van de Inspectie Financiën, het begrotingsakkoord en de impactassessment door PricewaterhouseCoopers zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be. Deze documenten werden aan het parlement bezorgd met het oog op het [actualiteitsdebat van 11 december 2019](#) over het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Minister Zuhal Demir bevond zich op dat ogenblik op de COP 25 in Madrid.

1. Toelichting door de minister

Minister *Zuhal Demir* herinnert de parlementsleden eraan dat de voorbije maanden voor de Vlaamse Regering in het teken van het klimaat stonden. Op 9 december 2019 heeft de regering het definitieve Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 goedgekeurd, dat onder coördinatie staat van de spreker. In tegenstelling tot bepaalde parlementsleden vindt de minister het plan ambitieus, haalbaar en betaalbaar. Ambitieus omdat Vlaanderen zich engageert om, samen met de andere geledingen van België de Europese doelstelling van een 35 procentemissiereductie tegen 2030 te halen, terwijl het de afgelopen dertien jaar slechts een daling met 5 procent haalde. Het plan omvat 350 maatregelen, goed voor een Vlaamse CO₂-reductie van 32,6 procent tegen 2030. De evolutie zal gemonitord worden, zowel door Vlaanderen als door Europa. Zo dat nodig is, zullen er bijkomende maatregelen volgen opdat Vlaanderen de reductie van 35 procent haalt.

De maatregelen zijn ingedeeld per bevoegdheid, en betreffen bijvoorbeeld transport, landbouw, afval, gebouwen. Ze zijn zinvol en veroorzaken geen onverantwoorde kosten. Elke vakminister moet die maatregelen omzetten in concrete realisaties. Onder haar bevoegdheid vallen maatregelen als de productiecapaciteit van hernieuwbare energie verhogen met 21,6 procent, het sneller asbestveilig maken van en tegelijk isoleren van daken, de verplichte renovatie van gebouwen van overheid en tertiaire sector. Verplicht renoveren van woningen staat niet in het plan, maar het wordt wel beloond om binnen de vijf jaar na het verwerven van een woning die bijna energieneutraal te renoveren. Nieuwe eigenaars zullen daarvoor tot 30.000 euro kunnen lenen, en de Vlaamse Regering betaalt de rente. De premies voor renovatie en energie worden herzien tot één gerichte en unieke premie.

Daarnaast zal de Vlaamse Regering met heel wat sectoren green deals over circulaire economie afsluiten en komen er acties om meer recycleerbaar afval uit het restafval te halen en als grondstof voor herbruikbare producten te gebruiken. Vlaanderen wordt ook groener met 10.000 hectare extra bos. Deze regeerperiode komt er alvast 4000 hectare bij, ook komt er 20.000 hectare bos extra onder natuurbeheer.

Het aandeel van de hernieuwbare energieproductie zal de komende jaren stijgen tot 10,3 procent. In het ontwerpplan van vorig jaar was dat nog 11,2 procent. Dat verschil is aan de regering gemeld door het Planbureau en kan verklaard worden door een bijgestelde raming van het energieverbruik door toename van de bevolking, door grote investeringen in energie-intensieve industrie en door enkele methodologische aanpassingen in de rapportering.

Begin volgend jaar zal de regering aan de hand van een overzichtelijke tabel verduidelijken welke administratie en welke minister verantwoordelijk is voor de uitvoering van elk van de 350 maatregelen. De ministers zullen dan in het parlement

rapporteren en verantwoording afleggen over de voortgang van hun maatregelen. Het plan blijft evenwel een collectieve verantwoordelijkheid.

In Madrid, waar de internationale klimaatconferentie plaatsvond, heeft de minister met de andere Belgische klimaatministers Alain Maron, Marie-Christine Marghem en Philippe Henry over het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030 vergaderd. De verstandhouding was goed, er was op geen enkel moment ruzie zoals in de pers fout gemeld werd. Ze heeft ook dagelijks namens België het woord genomen in de Europese coördinatievergadering. Het nationale plan is vandaag goedgekeurd op het Overlegcomité. Tegen het einde van het jaar, dus voor de deadline, zal het aan Europa bezorgd worden.

Het Chileense voorzitterschap is er jammer genoeg niet in geslaagd een succesvol internationaal klimaatakkoord af te sluiten. Artikel 6 van het akkoord van Parijs was het belangrijkste agendapunt van de COP in Madrid. Dat artikel maakt het mogelijk emissiereducties over te dragen van het ene naar het andere land, wat bijdraagt tot haalbaarheid en betaalbaarheid. Dat vergt een complexe boekhoudkundige mechaniek met transparante regels en afspraken om gebakken lucht of dubbeltellingen bij de transferten van kredieten te vermijden. Over dat artikel werd er enkel een procesbeslissing genomen waardoor het volgend jaar verder besproken wordt. Uit de gesprekken op de COP heeft ze geleerd dat de verschillen in visie heel groot zijn. De Europese landen zaten wat dat punt betreft wel op één lijn, net als de Klimaatcoalitie.

Op 11 december 2019 presenteerde de Europese Commissie de Green Deal, met heel wat nieuwe Europese initiatieven, onder meer op het vlak van klimaat. Een van de meest in het oog springende is de ambitie om de Europese klimaatdoelstelling tegen 2030 op te trekken van de huidige emissiereductie van 40 procent naar een emissiereductie van 55 procent. De minister zal evenwel al heel tevreden zijn als Vlaanderen een emissiereductie van 35 procent haalt. Ze heeft Frans Timmermans er ook op gewezen dat landen als Polen amper inspanningen dienen te doen. Op de Europese Raad van 12 december 2019 werd de doelstelling van een klimaatneutraal Europa tegen 2050 bekrachtigd, alweer uitgezonderd Polen. Vlaanderen bekijkt momenteel wat de Europese Green Deal omvat. De maatregelen zijn zeer ambitieus maar moeten haalbaar en betaalbaar zijn.

De reacties op het Vlaamse plan zijn kritisch. De voorbije dertien jaar is echter amper een reductie van 5 procent gehaald; een reductie van 35 procent is dus uiterst ambitieus. Naast de 350 voorziene maatregelen zullen er ook bijkomende maatregelen nodig zijn. Als Europa een massa geld ter beschikking stelt, kan er allicht meer. Ook het nationale plan hanteert de 35 procentdoelstelling. Ook Wallonië en Brussel zetten in op renovatie en isolatie. Een goede monitoring dient ervoor te zorgen dat de doelstellingen ook gehaald worden.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

2.1. Tussenkomen van Chris Steenwegen

Een van de grote kritieken van Europa was volgens *Chris Steenwegen* dat het vorige Belgische ontwerpplan niet geïntegreerd was, maar een samenvoeging van de deelplannen. Is dat nu beter? Het Vlaamse plan stoelt ook op verwachtingen ten aanzien van de federale overheid. Worden die ingelost? Zal de langetermijnstrategie er tegen het einde van het jaar zijn?

2.2. Tussenkomen van Johan Danen

Johan Danen hoopt dat alle maatregelen uit het plan ook echt worden uitgevoerd. Weinigen zijn enthousiast over het Vlaamse plan. Zelfs de minister haar vrienden

bij Voka vinden het een gemiste kans. Hoe zal de minister haar voornemen om auto's van de weg te halen uitvoeren zonder structurele maatregelen? Na een uitgebreid participatieproces was beslist bij een overdracht van een woning mensen te verplichten om binnen de vijf jaar drie van de zes belangrijke renovaties te doen. Dat is goed voor de bewoners en heeft een matigend effect op de verkoopprijs van de woningen in het goedkoopste segment van de markt. Als een verhuurder van een viertal kleine woningen verplicht wordt om te renoveren, kan hij een van de vier van de hand doen om de renovatie van de andere te bekostigen. De koper van die ene woning is dan ook verplicht die te renoveren. Waarom is die maatregel uit het definitieve plan geschrapt? Hij ziet daar geen steun voor. Hij vraagt de minister om het in ieder geval volgend jaar te evalueren en zo nodig bij te sturen.

Beschouwt de minister het klimaatbeleid als een kans of een bedreiging voor de economie? Er zijn landen die het zien als een kans om de economie te vergroenen en op de toekomst voor te bereiden. Hoe zal de minister het draagvlak voor het klimaatbeleid vergroten? Heel wat leden van N-VA halen dat draagvlak eerder onderuit.

2.3. Tussenkomsst van Hannes Anaf

Hannes Anaf klaagt met de SERV aan dat het plan te weinig maatregelen bevat voor woningrenovatie bij kwetsbare groepen. Bij alle maatregelen in het plan zijn er opmerkingen te maken. Zo zit er in het Noodkoopfonds slechts genoeg geld om 620 woningen aan te pakken terwijl er geld voor 325.000 woningen nodig is. De renteloze energielening is geen oplossing voor wie al een hoge leninglast heeft. De premies helpen niet voor wie geen geld heeft om de renovatie te betalen. Hij vraagt de minister maatregelen voor net die mensen die er het meeste baat bij hebben dat hun energiefactuur daalt. Dat zou ook helpen om de steun voor de klimaattransitie te vergroten. Het is beter daar geld in te stoppen dan emissierechten aan te kopen in het buitenland. Ook voor de bouwsector is dat een goede zaak.

Het draagvlak voor hernieuwbare energie dient te worden vergroot. De lokale besturen de beslissingsmacht geven, is niet de juiste weg. Andere manieren, onder meer burgerparticipatie, zijn beter. De stad Turnhout heeft al een reglement dat minstens 20 procent rechtstreekse participatie in elk project oplegt, maar het decretaal kader om dat af te dwingen, ontbreekt. Het is nefast voor het draagvlak dat de afkeuring van een project door de minister triomfantelijk onthaald wordt door lokale N-VA-afdelingen. Het zou slim zijn als de minister daarvan afstand neemt.

2.4. Tussenkomsst van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege vindt het goed dat de minister in haar klimaatplan de zogenaamde no-debit rule over landgebruik respecteert, wat een volledige compensatie voor de CO₂-uitstoot van landgebruik inhoudt. Vlaanderen belooft daarenboven geen emissieruimte aan te kopen in het buitenland. Het aantal ton CO₂-equivalente uitstoot ten gevolge van landgebruik is heel hoog, namelijk 534 kiloton, voornamelijk door het scheuren van grasland en door bebouwing en infrastructuur. Dat kan enkel gecompenseerd worden met bossen. Om een neutrale balans te bereiken, moet de minister de ambities opdrijven, het scheuren van grasland vermijden en open ruimte en bos behouden. Hoe denkt de minister dat te doen? Hoe denkt de minister de bouwshift en de betonstop vorm te geven? Wat in de beleidsnota staat, is onvoldoende om de doelstelling van het klimaatplan te halen.

Vlaanderen wil de afvalverbranding gefaseerd afbouwen. De OVAM werkt al een hele tijd aan een langetermijnvisie. Tegen eind dit jaar zou ze een plan klaar hebben. Afvalverwerking is goed voor 5 procent van de non-ETS-uitstoot, met afvalverbranding en stortplaatsen als zeer belangrijke componenten. Voor de

stortplaatsen staan er doelstellingen in het klimaatplan, maar voor afvalverbranding niet. Andere Europese landen gaan daar anders mee om. Zo heeft Nederland de milieuheffing op verbranding verdubbeld. Litouwen maakt gebruik van artikel 24 van de ETS-richtlijn. Denkt de minister aan dergelijke maatregelen? Wanneer zal het afvalverbrandingsplan klaar zijn? Hoe zal ze ervoor zorgen dat Vlaanderen zijn doelstelling van 2013 om naar zero waste te gaan tegen 2050 haalt? Groen wil daarvoor een statiegeldsysteem, maar vraagt welke strategie de minister zal volgen.

2.5. Tussenkomsst van Sam Van Rooy

Sam Van Rooy betreurt dat de minister na haar grappige opmerking over planepoolen boog voor de klimaathysterici door CO₂-compensatie te beloven. Wat bedoelt ze daarmee? Klopt het dat ze als minister van de Vlaamse Regering achter de Europese Unie staat, die landen die niet voldoen zoals Polen wil aanpakken met boetes of het inhouden van uitkeringen? Het Internationale Energieagentschap zegt dat, zelfs als Europa de komende twintig jaar 0 gram CO₂ uitstoot, maar de rest van de wereld gewoon voort doet, de temperatuur nog met 3 graden Celsius zal stijgen. Eigenlijk maakt het dus totaal niet uit wat Europa en zeker Vlaanderen doet. Hoe legitimeert de minister de kostprijs van 5 tot 7 miljard euro per jaar die het klimaatplan volgens PricewaterhouseCoopers aan Vlaanderen zal kosten? Wie zal dat betalen? De Europese Green Deal zal nog veel meer kosten, tot duizenden miljarden euro. Hoe kan de minister garanderen dat de energierekening van bedrijven en burgers en de prijs om te wonen niet zullen stijgen?

2.6. Tussenkomsst van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy informeert of er in het nationale plan federale maatregelen staan die een invloed hebben op het Vlaamse Energie- en Klimaatplan. Aan Sam Van Rooy zegt hij dat het niet is omdat de rest van de wereld in het water springt dat Europa dat moet doen. Energieverbruik beperken is de eerste stap in de trias energetica. Een beter geïsoleerde woning zorgt voor minder energie-uitgaven. Het levert ook voordelen op voor de economie. Gigantisch hoge doelstellingen zorgen echter voor een economisch kerkhof en bedreigen de welvaart. De Green Deal is vooralsnog een Europees doel, dat niet vertaald is naar de lidstaten, laat staan de regio's. Kortom, N-VA gaat niet mee in het doemverhaal van Vlaams Belang, noch in dat van Groen. *Chris Steenwegen* zegt voor hoop te gaan, maar volgens *Andries Gryffroy* koopt men daar niets mee, met concrete acties wel. Behalve de Vlaamse Regering is er niemand die gelooft dat de maatregelen leiden tot een reductie van zelfs nog maar 20 procent, aldus *Chris Steenwegen*, geen economen, geen ondernemers, geen milieuactivisten. *Andries Gryffroy* informeert tot hoeveel reductie ze dan wel leiden en wat er dan wel moet gebeuren om de reductie van 35 procent te halen. Het gebouwenpark afbreken, niet meer rijden, alle bedrijven sluiten? En wat moet er dan gebeuren om de hogere ambitie van 55 procent te halen? De plannen van Groen leiden dus tot een economisch kerkhof.

Hij wijst er Johan Danen op dat renovatie verplichten bij eigendomsoverdracht geen effect heeft op woningen van een kleine verhuurder. En wat dan met kopers van een appartement, waarvoor de renovatieverplichting niet kan gelden? De spreker wil iedereen motiveren, ook eigenaars.

Hannes Anaf zegt dat premies en renteloze leningen geen zin hebben voor wie geen geld heeft, en dat er in het Noodkoopfonds te weinig geld zit, maar wat is zijn alternatief? De distributienetbeheerders als bank laten fungeren, is volgens de spreker geen goed idee. Eigenaars en gebruikers laten terugbetalen in functie van de energiebesparing, betekent in een aantal gevallen een terugverdientijd van meer dan twintig jaar, waardoor de distributienetbeheerders geen rendement halen. De openbardienstverplichting voor de renovatie van woningen zal dan

gesolidariseerd worden over de laagspanningsgebruikers, dus ook de kleine bedrijven en de kmo's. Dat is volgens de spreker niet de taak van een distributienetbeheerder.

Hij pleit ervoor de beslissingsbevoegdheid over windmolens bij lokale besturen te combineren met een decretale mogelijkheid voor burgerparticipatie. Zonder lokale beslissingsbevoegdheid doen windprojectontwikkelaars immers geen moeite lokale steun te winnen. Nu is het voor de burgemeester gemakkelijk om in geval van burgerprotest een negatief advies te geven. Hij geeft toe dat enkele N-VA-burgemeesters in Vlaams-Brabant hoera riepen toen een project er niet kwam. Dat zal veranderen als projectontwikkelaars met de bevolking en de lokale verantwoordelijken moeten onderhandelen en rekening houden met hun terechte bezwaren, bijvoorbeeld tegen een tiphoogte van 230 meter in een bebouwde kom of tegen geluidsoverlast.

Andries Gryffroy claimt steeds een voorstander te zijn van realistische en becijferde plannen zoals dit klimaatplan. Hij looft de nuchtere en franjeloze aanpak zonder te hooggegrepen ambities van de minister.

2.7. Tussenkomen van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne zegt dat dankzij de Europese Green Deal Europa het eerste klimaatneutrale continent zal zijn. Polarisation zal niet helpen om mensen ervoor te winnen. Het zal niet gemakkelijk zijn: een gedragswijziging, een andere soort economie en transport en een andere manier van wonen zijn immers nodig. Nochtans is het een kans voor de economie, de bevolking en het milieu om erop vooruit te gaan, op tal van vlakken, ook financieel. Hij haalt het voorbeeld aan van zijn eigen zonneboiler, die hem nu jaarlijks een meer dan duizend euro goedkopere verwarmingsrekening oplevert. Dergelijke voorbeelden propageren kan mensen enthousiast maken. Europa maakt met zijn plannen wel degelijk een groot verschil en Vlaanderen ook met dit Vlaamse plan. De technologie, de markten, de financiële wereld evolueren echter snel. Vlaanderen moet jaarlijks op basis van de monitoring en evaluatie bijsturen zodat het een maximum aan kosten- en klimaat-efficiënte maatregelen kan nemen. Aan de minister vraagt hij hoe ver het staat met de strategie 2050. Hoe denkt ze de governance van het energie- en klimaatbeleid aan te pakken? Daarover zijn er adviezen van de SERV en enkele initiatieven zoals het Klimaatpanel. Hoe zal de minister de participatie van de samenleving mogelijk maken en structureel verankeren? Zal ze bijvoorbeeld voortwerken met de Stroomversnelling en de Stroomgroepen?

De koppeling van energierenovatie aan eigendomsoverdracht blijft bestaan: voor tertiaire gebouwen verplicht, voor woongebouwen stimulerend. Worden naast de renteloze energielening, de premies en de ontzorging ook gekoppeld aan de eigendomsoverdracht? Voor hem dient dat als één geheel te worden gepresenteerd om succesvol te zijn.

Naast isolatie dient ook de verwarmingswijze in het vizier van het beleid te liggen. De grootste kostenpost is niet de elektriciteit maar de verwarming. Met een optimalere verwarming valt bovendien de grootste klimaatwinst te behalen. Voor hem is het dus geen goed idee om louter het S-peil te verstrengen. De warmtepompen zijn gemakkelijk verkrijgbaar en efficiënt, alleen is het elektriciteitsstarief bijzonder nadelig voor gebruikers. Zal de minister in overleg met de VREG maatregelen nemen om de rendabiliteit daarvan te verbeteren?

Voor het verduurzamen van het transport is er vooreerst een modal shift nodig. De Vlaamse Regering investeert meer dan ooit in fietspaden en heeft terecht beslist om de onteigeningsprocedures sneller te maken. Er is echter meer nodig. Bijna 200.000 mensen in het onderwijs hebben een fietsvergoeding die iets minder is

dan de helft ervan in de privésector. Zelfs de fietsvergoeding van personeel van het Vlaams Parlement is niet op dat niveau. Het zou een belangrijk signaal zijn de fietsvergoeding van het onderwijzend en Vlaams overheidspersoneel aan te passen.

Hij informeert wat er precies afgesproken is met de andere gewesten en de federale overheid over de vergroening van het bedrijfswagenpark. De Vlaamse overheid en de met haar gelieerde diensten zoals onderwijs en lokale besturen hebben ook een grote eigen vloot. Voorts zijn de taxi's een dienstverlening die decretaal geregeld wordt. Vlaanderen kan ook de vergroening daarvan opleggen, onder meer door de totale kostprijs van de wagen als parameter te hanteren en niet alleen de aankoopkost. Welke initiatieven zal de minister dienaangaande nemen?

De minister plant een intern flexibiliteitsmechanisme als een soort verzekering voor de sowieso haalbare 35 procentdoelstelling. Hij vraagt wat meer duiding over dat mechanisme. Lokale besturen zijn belangrijk, voor het verlenen van vergunningen maar ook omdat ze nodig zijn als volwaardige partners van energie- en klimaatbeleid. De meeste windenergieontwikkelaars leveren inspanningen om samen met de lokale besturen steun bij de lokale bevolking te vinden. Het klopt dat dat voorheen niet altijd het geval was, maar ook die sector leert uit zijn fouten. Ook lokale besturen zijn geëvolueerd. Zo zijn er al die financiële participatie hanteren als criterium voor hun positief advies. Hoe zal de minister ervoor zorgen dat de lokale besturen volwaardige partners zijn?

2.8. Tussenkoms van Leo Pieters

Leo Pieters is het ermee eens dat nulprocentleningen weinig zin hebben voor mensen die geen geld hebben. Anderzijds levert renovatie wel iets op, voornamelijk voor de bewoner. Het is zaak mensen daarvan te overtuigen. Wat heeft de minister geleerd uit haar bezoek aan Duwolim?

3. Antwoorden van de minister

Minister *Zuhal Demir* acht het gezien de bevoegdheidsverdeling normaal dat ook de federale overheid bijdraagt. Zij is immers bevoegd voor de vergroening van de bedrijfswagens en de renovatie van federale overheidsgebouwen, extra geld voor de spoorwegen enzovoort. Vlaanderen, Wallonië en Brussel zetten in op bijna energieneutrale renovatie, maar om de ambitie te halen moet ook de federale overheid maatregelen nemen. Dit kan door bijvoorbeeld een btw van 6 procent op sloop voor heel Vlaanderen in te voeren. De drie gewesten hebben dergelijke evidente maatregelen gevraagd en het federale niveau heeft daar mee ingestemd indien Europa akkoord gaat.

De Vlaamse Regering zal eind deze week beslissen over de langetermijnstrategie 2050.

In het nieuwe Nationaal Energie- en Klimaatplan trachten de partners tegemoet te komen aan de kritiek van Europa dat ieder te veel op zijn eiland bleef, wat volgens de minister deels gelukt is.

Dat Voka het een gemiste kans vindt, is positief want maakt dat de minister hen hoge eisen kan stellen in de binnenkort af te sluiten EBO's. Misschien moeten zijn leden zelfs aan hogere eisen beantwoorden dan anderen.

Het S-peil wordt momenteel geëvalueerd. De renovatie wordt verplicht voor gebouwen van de Vlaamse overheid, van de tertiaire sector, maar ook van verhuurders. Zij krijgen minimale renovatie-eisen opgelegd. De renteloze leningen van maximaal 30.000 euro en de premies vormen ook voor de minister een

totaalpakket om mensen die een woning hebben gekocht te verleiden tot een bijna-energieneutrale renovatie. Nadat alles op punt staat, zal de minister een groot-schalige promotiecampagne opzetten, waarbij ook de drie grote voordelen in de verf worden gezet: goed voor het klimaat, goed voor de energiefactuur, maar ook, wat vaak vergeten wordt, goed voor het wooncomfort.

Vlaanderen zal de voortgang van het plan jaarlijks evalueren, Europa tweejaarlijks.

Met dit plan zorgt het klimaatbeleid eerder voor economische kansen dan voor bedreigingen. Het draagvlak is iedereen verantwoordelijkheid, maar de basis is een in iedereen ogen haalbaar en betaalbaar plan.

De minister engageert zich tot een Energiearmoedeplan. Als de Noodkoopfondsen, nu voor 620 woningen, een succes zijn, zal de minister een uitbreiding ervan bekijken.

Participatie in het beslissingsproces over windmolens acht de minister heel belangrijk. De beoordeling moet gestoeld zijn op inhoudelijke elementen. Niet alleen de burgemeesters maar ook de projectontwikkelaars moeten zorgen voor draagvlak, onder meer door overlegmomenten en participatietrajecten. De grootste zorg van de omwonenden is de lawaaihinder, maar de nieuwste windmolens maken al heel wat minder lawaai.

De minister nam inderdaad het vliegtuig naar Madrid, maar Frans Timmermans vloog zelfs twee keer op en af. Conform de circulaire zullen de leden van de Vlaamse overheid voor kortere afstanden tot 600 kilometer de trein nemen. Voor langere afstand kan het vliegtuig mits er CO₂-compensaties voor zijn, bijvoorbeeld in de vorm van extra bomen.

Polen heeft inderdaad amper klimaatdoelstellingen. Vlaanderen vindt dat vooraleer de Europese klimaatdoelstellingen te verhogen er vier elementen in ogenschouw moeten worden genomen: de huidige en bijkomende klimaatinspanningen van andere grote handelsblokken; het bottom-up meenemen van unilaterale reductiedoelstellingen van lidstaten in een verhoging van Europese broeikasreductiedoelstellingen; het kostenefficiënt verdelen van eventuele bijkomende top-downinspanningen over de lidstaten; het verhogen van de internationale flexibiliteit voor het behalen van de doelstellingen. Op de Europese coördinatievergadering in Madrid pleitte de minister trouwens consequent voor een wereldwijde aanpak. Vlaanderen zal niet uit het Klimaatakkoord stappen. Als Vlaams-nationalist is zij gehecht aan haar regio en wil ze ook zorg dragen voor het milieu in die regio. Dat is trouwens de eigenschap van elke goede nationalist.

Voor technologie en innovatie worden veel middelen vrijgemaakt. Omdat de regering daar veel van verwacht, zal het ook deel uitmaken van de langetermijnstrategie. Zo kijkt de minister hoopvol naar de geothermie bij Janssens Pharmaceutica. Dat stuit op kritiek van de klimaatjongeren wegens de hoge kostprijs. Innovatie kost echter veel geld.

Minister Bart Somers heeft een heel aantal maatregelen voor de lokale besturen, onder andere lokale sloopplannen. Ze zullen dus een belangrijke rol spelen. Ook de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten heeft gevraagd een rol te mogen spelen in het Vlaams Energie- en Klimaatplan.

In het nationale plan is ook overeenkomst bereikt over de flexibiliteit die voor het einde van het jaar aan de Europese Commissie gemeld moet worden, alsook over de latere verdeling ervan. De vraag wordt gesteld uit voorzichtigheidsoverwegingen, het is immers de laatste mogelijkheid. Vlaanderen zal er echter alles aan doen om zijn doelstellingen te halen.

Duwolim, ondertussen Energiehuis Limburg, is inderdaad een mooi project van informatie over renovaties gecombineerd met begeleiding.

Om de koolstofverliezen uit bodem te beperken, stimuleert de minister beter landgebruik bij de landbouwers en bebossing. Voor de doelstelling van 10.000 hectare extra bos heeft de minister ondertussen een projectleider aangesteld. Die zal met alle beleidsdomeinen werken. Vlaanderen moet trouwens ook vergroenen om esthetische redenen. De minister verklaart het Ravottersbos definitief gered. Vlaanderen heeft het immers samen met Natuurpunt gekocht.

Om de afvalverbranding met 200 tot 250 kton restafval te verminderen, zal Vlaanderen vooreerst minder afval maken door preventie, duurzaam gebruik en recyclage. Het zal de warmte van sommige afvalverbrandingsovens beter aanwenden, onder andere via warmtenetten. Dat zal ook deel uitmaken van de langetermijnstrategie. In Madrid heeft ze gemerkt dat heel wat Europese landen afval als grondstof zien, wat een invloed heeft op de broeikasgasvermindering.

4. Aanvullende vragen en antwoorden

Mieke Schauvliege wijst erop dat de belangrijkste koolstofwinst net het behoud van de waardevolle bossen is. Nieuwe bossen zijn belangrijk, maar de koolstofopslag daarvan moet dan nog beginnen. Het niet-kappen van bossen is essentieel om de doelstellingen te halen. Afvalverbranding omzetten in warmte is goed, maar in eerste instantie moet afval verbranden vermeden worden. Daarvoor is een plan beloofd sinds 2013. Waar blijft dat plan en welke maatregelen zal het bevatten?

Sam Van Rooy vraagt wat meer details over de bomen die geplant worden ter compensatie van de vluchten. Wie gaat er hoeveel bomen waar en wanneer planten? Worden er ook geplant voor de medewerkers van de minister die meevlogen? Voorts herhaalt hij zijn vraag of de minister sancties zal steunen tegen Europese landen die de doelstellingen niet halen. PricewaterhouseCoopers heeft berekend dat het plan 5 tot 7 miljard euro per jaar zal kosten. Wie zal dat betalen?

Johan Danen hoort graag dat er een geïntegreerd beleid nodig is. In de vorige regering werd Joke Schauvliege te veel beschouwd als de klimaatminister die alles maar alleen moest oplossen. Het is belangrijk dat Zuhair Demir wel alle ministers achter de veren zit. Volgens de spreker zijn er bijvoorbeeld onvoldoende vaklui om de nodige werken uit te voeren. De minister zou dat moeten bekijken met haar collega's van Onderwijs en Werk. Klimaatbeleid is een kans om de economie naar een hoger niveau te tillen, maar daarvoor moeten alle sectoren mee zijn, ook de arbeidsmarkt, het onderwijs enzovoort.

Als renovatie ingang vindt, zullen niet-gerenoveerde woningen steeds minder waard worden. Ook een verhuurder, die trouwens tot renovatie verplicht is, heeft daar dus financieel belang bij. Zijn beweringen zijn gestaafd door de Confederatie Bouw. Een verhuurder met meerdere panden, die geen geld heeft om die te renoveren, kan dus één ervan verkopen om de andere op te knappen. Dat staat los van een verplichting: wie slim is, ziet in dat slechte woningen niets meer waard zullen zijn. De vorige regering heeft tal van klimaattafels en renovatiepactcomités opgezet. Het is jammer dat nu enkele van haar beslissingen teruggedraaid worden. Hij heeft tot nog toe niemand gevonden die voor het schrappen van de renovatieverplichting bij eigendomsoverdracht is.

Andries Gryffroy is voor renovatie, maar vond het voorbeeld van Johan Danen over de verhuurder van vier woningen niet geschikt om de schrapping van de verplichting bij eigendomsoverdracht aan te klagen. Het is immers de koper die diende te renoveren, niet de verkoper. Sam Van Rooy wijst hij erop dat niet alles onbetaalbaar is. Een investering die een besparing van 1000 euro per jaar oplevert, verdient

zichzelf terug. En zo zijn er heel wat maatregelen die zichzelf terugverdienen op vijf tot tien jaar. Hij roept het parlementslid op niet altijd toneel te staan spelen. Als de elektriciteitsprijs daalt, is het minder rendabel om zonnepanelen te plaatsen, maar voordeliger om warmtepompen te plaatsen. Een daling van de elektriciteitsprijs zal op de begroting wegen, dus ook door de belastingbetaler betaald worden. De elektriciteitsprijs met 40 procent laten dalen, doet de spreker af als populistische praat.

Chris Steenwegen vraagt wat meer duidelijkheid over de langetermijnstrategie. Wat zijn de discussiepunten nog?

Robrecht Bothuyne vraagt nog wat meer duiding over de governance van het klimaatbeleid en de rol van de diverse instanties als de SERV, het Klimaatpanel, de Stroomgroepen en de Stroomversnellingen. Hoe zal de minister het participatietraject uit het regeerakkoord vormgeven?

Minister *Zuhal Demir* wijst op de onderdelen over governance en participatie in het Vlaams Klimaat- en Energieplan. De regering zal voortwerken met het expertenpanel.

De langetermijnstrategie is bijna klaar. De minister zal die nu eerst voorleggen aan de Vlaamse Regering. Daarna zal ze overleggen met de andere bevoegde ministers van dit land, om tot één Belgische langetermijnstrategie te komen. De andere entiteiten hadden er begrip voor dat de minister wat meer tijd nodig had, omdat ze later aangesteld was.

Ze heeft begrip voor de verschillende meningen, maar pleit voor het creëren van een respectvol draagvlak voor de goede zaak. Europa legt doelstellingen op, zo die niet gehaald worden, kan een land flexibiliteit aankopen. Als het dat niet doet, start er een inbreukprocedure. Het Vlaamse plan zal geen 7 tot 8 miljard euro kosten. Voor het betalen van de rente voor de energieleningen zal de minister 200 miljoen euro nodig hebben. Voor de asbest- en isolatiepremie is er meer dan 15 miljoen euro nodig. Voor de maatregelen over afval moet de kostprijs nog gedetailleerder bepaald worden. Uiteraard is het de bedoeling zo weinig mogelijk afval te hebben. Ze begrijpt het ongeduld over het afvalplan maar probeert met alle middelen en mankracht de zaken een voor een aan te pakken.

Waardevolle bossen behouden, is inderdaad noodzakelijk. Deze regeerperiode komt daar nog 4000 hectare bij.

Op de opmerkingen inzake de CO₂-compensaties zal de minister niet ingaan. Het is duidelijk dat Sam Van Rooy gewoon wil dat Vlaanderen uit het Klimaatakkoord stapt. Dat zal deze regering niet doen. De minister draagt zorg voor haar omgeving en het milieu omdat dat nodig is voor de toekomst van dit land. Elke rechtgeaarde Vlaams-nationalist zou dat doen.

Sam Van Rooy verwijt de minister het verschil niet te kennen tussen klimaat en milieu. De CO₂-dogmatiek heeft niets te maken met zorg dragen voor het milieu. De minister buigt voor de klimaathysterici door CO₂-compensaties te doen maar kan zelfs niet zeggen wat dat precies is. Het parlementslid is bedreven in beledigen, aldus minister *Zuhal Demir*. Gisteren in de gemeenteraad, nu hier. Staat haar naam hem niet aan, misschien? De anderen proberen het debat op een respectvolle manier te voeren, ook al vragen sommigen meer en anderen minder. De minister gelooft dat het plan haalbaar en betaalbaar is. Het is ieders recht dat hysterisch te noemen, mits hij goede alternatieve voorstellen doet. *Sam Van Rooy* beperkt zich tot uit het Klimaatplan te willen stappen. Hoe gaat hij zijn kinderen dat uitleggen?

De *voorzitter* verwijst *Sam Van Rooy* naar een afsprakennota van het Uitgebreid Bureau over de vervoersmodi en de wijze van compensatie, die alle fracties hebben onderschreven.

Carina VAN CAUTER,
voorzitter

Hannes ANAF,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

btw	belasting over de toegevoegde waarde
COP	Conferentie van de Partijen
DuwoLim	Duurzaam wonen in Limburg (vroegere benaming van het Energiehuis Limburg)
EBO	energiebeleidsovereenkomst
ETS	emissions trading scheme
kmo	kleine of middelgrote onderneming (meervoud = kmo's: kleine en middelgrote ondernemingen)
kton	kiloton
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt